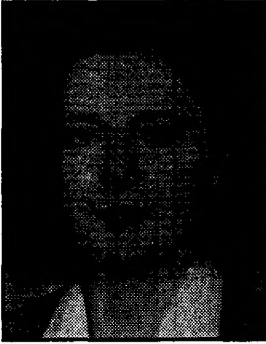

Hakemli Yazılar

Refereed Articles

Beyazıt Devlet Kütüphanesi – Karşılaştırmalı Bir Çalışma:1982-2003

The Beyazıt State Library – A Comparative Study: 1982-2003

Hülya (Dilek) Kayaoglu*

Öz

İstanbul'un kültür yaşamının vazgeçilmez bir parçası olması gereken Beyazıt Devlet Kütüphanesi'nin bu çalışmaya konu seçilmesindeki amaç, Basma Yazı ve Resimleri Derleme Kanunu'yla (1934) düzenli ve sürekli olarak dermesini geliştirme olanağına sahip kılınmış olan bu kütüphanenin, İstanbul halkına yeni yayınları sunma konusundaki başarısızlığının nedenlerini bulmaktır. Kütüphanenin 1982-2003 yıllarına ait verilerine dayanarak yapılan karşılaştırmaların sonuçları göstermektedir ki, Beyazıt Devlet Kütüphanesi'nde 21 yıl önce de saptanmış olan sorunlara yenileri eklenmiş; kütüphane hizmetleri, halkın bilgi ihtiyaçlarını karşılayacak biçimde örgütlenememiş; kütüphanenin okurla ilişkisi de kesilmiştir.

* Yrd. Doç. Dr. Hülya Dilek-Kayaoglu, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü öğretim üyesidir. E-posta:dilekh@istanbul.edu.tr ; kayaoglu@mail.com

Abstract

The Beyazıt State Library, an dispensable part of İstanbul's cultural life, receives one copy of every publication printed in Turkey according to the Legal Deposit Act dated 1934. The main purpose of this study is to find out the reason(s) for the failure of the Beyazıt State Library in respect of the new publications that are still unavailable to the public of İstanbul. Results from the comparative study made between years 1982 and 2003 show that the new problems have been added to the existing ones, the library services could not have been organized in such a way to meet the needs of the readers.

Anahtar sözcükler: Beyazıt Devlet Kütüphanesi, bilgiye erişim, halk kütüphaneleri.

Keywords: The Beyazıt State Library, information retrieval, public libraries.

Giriş :

Beyazıt Devlet Kütüphanesi, güzel binasıyla İstanbul Beyazıt Meydanı'nda fiziksel varlığını sürdürse de, yeni yayınları okurlarına sunma konusundaki başarısızlığı nedeniyle uzun zamandır işlevini yerine getirememektedir. Çünkü bir kütüphane, ancak dermesi, personeli, binası, bütçesi ve teknolojisi arasında eşgüdümün sağlandığı bir kütüphane hizmetini örgütleyerek, okurla bilgi kaynaklarını buluşturabiliyorsa işlevini yerine getiriyor demektir. Bu makalenin amacı da, kütüphane hizmetlerini halkın bilgi ihtiyacını karşılayacak biçimde örgütleyemeyen Beyazıt Devlet Kütüphanesi'nin bu başarısızlığının nedenlerini bulmaktır.

Bu amacı gerçekleştirmek üzere, makalede belgesel analiz yöntemi yanında, karşılaştırma yöntemi ağırlıklı olarak kullanılmıştır. Karşılaştırma yöntemi, betimleme, yorumlama, eşleştirme ve değerlendirme başlıkları altında uygulanmıştır. Kütüphanenin tarihsel arka planı ile amacındaki ve türündeki belirsizlik, **betimleme ve yorumlama** aşamalarına dayanak sağlamak üzere belgesel analiz yöntemine dayalı olarak incelenmiştir. Daha sonra, 1982-2003 arasındaki 21 yıllık dönemde, kütüphanede neyin, hangi yönde ve nasıl değiştiğini belirlemek üzere karşılaştırmanın **eşleştirme** aşamasına geçilmiştir. Bunu gerçekleştirmek üzere *İstanbul Kütüphaneleri* adlı eserden (Alpay ve Özkan,1982:7-8) Beyazıt Devlet Kütüphanesi'nin 1982 yılındaki durumunu saptamak için sorulan 13 soru, bu kez 2003 yılı için de sorulmuş; veriler, kütüphane yöneticileriyle ve kütüphanecilerle yapılan çeşitli görüşmelerden ve kütüphanenin yıllık istatistik formlarından ve diğer belgelerden elde edilmiştir. 13 soruya alınan yanıtlar, şu başlıklar

altında eşleştirilip benzerlikler ve farklılıklar ortaya çıkartılmıştır: dermenin niceliksel dağılımı, personel, otomasyon süreci ve bilgiye erişim, yerleştirme düzeyi ve yararlandırma. Eşleştirmeye ortaya çıkan benzerlik ve farklılıkların nedenleri de **değerlendirme** bölümünde tartışılmıştır.

Betimleme :

Kütüphanenin Kuruluşu, Türü ve Amacı

Osmanlı İmparatorluğu'nda kütüphaneler açısından çağdaşlaşma çabaları 18. yüzyılın ikinci yarısına kadar götürülebilse de, özellikle 19. yüzyılın ikinci yarısında yaşanan ekonomik, sosyal ve siyasi gelişmeler kütüphane geleneğinde yaygınlık kazanamayan, ama düşündürücü olan değişimlere neden olmuştur (Soy-sal,1998:19,29).

İmparatorluğun bilgisizlik nedeniyle yok olmasını önlemek isteyen Osmanlı aydını, halkı bilgilendirmek için yaygın eğitim girişimlerinde bulunmuş, canlı bir yayın hayatı oluşturmaya yönelmiştir. Oysa, o dönemde mevcut vakıf kütüphaneleri bu yayın hayatının ürünlerinden halkı yarandıracak, onun gereksinimlerini karşılayacak durumda değildir, kütüphaneleri kuran vâkıflar da bu dönemde fakirleşmiştir. Zaten vakıf kütüphaneleri imparatorluğun iktisadi açıdan görece zengin olduğu bir dönemin ürünüdür. Böylece, ihtiyaçları karşılayamaz duruma gelen vakıf kütüphaneleri yanında **Kütüphâne-i Umûmî** adı verilen yeni bir kütüphane türü doğmuştur (Alpay,1976:65-67; Soysal,1973:23-30; Çavdar, 1995:54).

Kütüphâne-i Umûm-î Osmânî adıyla kurulan Beyazıt Devlet Kütüphanesi de 1876-1923 yılları arasında kurulan ve ortak özellikleri 'Kütüphâne-i Umûm-î' olan bu kütüphanelerden biridir (Alpay,1976:67-69). 1884 yılında Kütüphâne-i Umûm-î Osmânî adıyla hizmete açılan bu kütüphanenin adı, 1885 yılındaki kayıtlarda Beyazid Kütüphâne-i Umumi, 2 Temmuz 1934 tarihinde yayınlanan 2527 sayılı Basma Eser ve Resimleri Derleme Kanunu'nun 8. maddesinin d fıkrasında İstanbul Umumi Kütüphanesi olarak geçmektedir (Keseroğlu,1990:94). Bu kütüphanenin mesleki yayınlarda, Maarif Kütüphanesi (T.C. Milli Eğitim....., 1961: 16) Beyazıt Genel (Halk) Kütüphanesi (Ersoy,1965:3), adlarıyla da anıldığı görülmektedir.

Kütüphanenin Beyazıt Devlet Kütüphanesi adını alması ve amacının belirlenmesi, Kütüphaneler Komitesi Raporu'nun, 5-15 Şubat 1962 tarihleri arasında toplanan VII. Milli Eğitim Şûrası Genel Kurulunda görüşülüp kabul edilmesi ve Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi'nin 30.7.1962 gün ve 1214 sayılı nüshasında da yönetmeliğinin yayınlanmasıyla gerçekleşmiştir (Gökman, 1977:70,79). Kütüphane, 1962 yılından bu yana aynı adla ve gerçekleştirilemeyecek kadar ge-

niş tutulan amaçlarına göre hizmet vermektedir.

Kütüphâne-i Umûm-î Osmânî'nin ne "tür" bir kütüphane olduğuna karar vermek, bugün bile pek kolay değildir. Kütüphanenin kurulma gerekçesi olarak, İstanbul'un değişik yerlerinde bulunan ve işlevlerini yerine getiremeyen kütüphanelerin bir merkezde toplanarak daha geniş kitlelere hizmet sunulması gösterilmiştir (Duman,1984:2). Görülüyor ki, bu kütüphane, o dönemde İstanbul'un değişik semtlerine dağılmış ve işlevini kaybetmiş vakıf kütüphanelerine karşı, Osmanlı aydınının özlem duyduğu ve tamamen yerel özelliklere sahip merkezi bir kütüphane olarak kurulmuştur (Çavdar,1995:55). Hizmet vermeyi amaçladığı kitle açısından da halk kütüphanesi özelliğine sahiptir (Parmaksızoğlu, 1964:3; Ersoy,1965:6; Soysal,1998: 82).

Ancak, mesleki yazınıımızda bu kütüphanenin, devlet kütüphanesi olarak, milli kütüphane işlevini yerine getirmek üzere kurulduğu sürekli olarak öne sürülmüştür. "Kütüphanecilik yazınıımızda 'devlet kütüphanesi' terimi, ilk kez Hamit Zübeyr Koşay'da geçer. Onu, 1930'lu yılların ortasından başlayarak, Adnan Ötügen izler" (Soysal,1987:11). Beyazıt Devlet Kütüphanesi'nin "Devlet Kütüphanesi" olarak nitelendirilmesine ise ilk kez 1956 yılında Gökman'da rastlanır (Gökman,1956:1). Gökman'ın meslek yaşamı boyunca bu kütüphanenin **milli kütüphane** olarak kurulmuş olduğu düşüncesini oluşturup geliştirdiği ve kütüphanenin adının Beyazıt Devlet Kütüphanesi olarak değiştirilmesine katkıda bulunacak kadar benimsediği görülür (Gökman,1977:168;1984:23). Gökman'ın bu düşüncesi, Duman (1984:3-9) Çetin (1984:119) ve Kocaman ([2002]:1-2) tarafından kabul görürken, Mercanlğıl (1956:171) ve Soysal (1987:10-12) Kütüphâne-i Umûm-î Osmânî'nin milli kütüphane olarak düşünüldüğüne dair elde yeterli kanıt olmadığını belirtirler. Eldeki belgelerdeki farklı ifadeler de bu kütüphanenin tarihimizde devlet eliyle kurulmuş ilk kütüphane olduğu savına şüpheyle bakılmasını gerektirir (Soysal, 1998:85).

Tartışmalı olan bu konuyu sonlandıracak sağlam bir kanıt henüz yoktur. Konu, kütüphanelerin tarihini yazan bilimcilerin çalışmalarıyla açığa çıkacaktır. Fakat, buradan çıkan ve açıkça belli olan şudur: Beyazıt Devlet Kütüphanesi için başlangıçta milli kütüphane kurma fikriyle yola çıkılmış bile olsa, bu fikir eyleme geçirilememiş, devamlılığı sağlanamamıştır. Çünkü, milli kütüphane kurma bilinci, 1934 yılında çıkartılan 'Basma Yazı ve Resimleri Derleme Kanunu'yla somutlaşabilmiştir (Alpay,1990:239-240). Öncesindeki fikri oluşumlar başarılı olamamıştır.

Berker, Ötügen ve Gökman'ın öncülüğünde ve Kütüphaneler Komisyonu'nun diğer üyelerinin de katkılarıyla, adı 'Beyazıt Genel Kütüphanesi'nden 'Beyazıt Devlet Kütüphanesi'ne dönüştürülen kütüphanenin (Gökman,1977: 70,79) görevi de "...nazari ve tatbiki ilimlerde ve özellikle hümanizma alanında halkın, resmi ve hususi kurumların her türlü araştırmalarını mümkün kılmak için Türkçe ve yabancı dillerdeki lüzumlu eserleri toplayarak umurun istifadesine sunmak..."

olarak belirlenmiştir (T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.....,1961:31-32).

Bu ifade, ilk kez Ersoy tarafından eleştirilir. Ersoy'un görüşü kısaca şöyledir: "Hem kütüphanenin adının değiştirilmesi yanlıştır, hem de kütüphanenin görev sınırlarını çizen yukarıdaki ifade geniş ve belirsizdir. Bu görevin üstesinden değil Beyazıt Devlet Kütüphanesi, dünyadaki hiçbir kütüphane gelemes. Kütüphanenin, aynı anda hem halk, hem araştırma, hem de özel kütüphane işlevlerini üzerine alması, bu kütüphaneyi kimliksiz bırakmak demektir. Bu kadar ağır bir yükün altından kalkmasını beklemekse, hayalciliktir. Ayrıca, Ersoy,'a göre bu kütüphane İstanbul Bölge Halk Kütüphanesi olarak örgütlenmelidir." (Ersoy,1965:3,6). Benzer bir eleştiri, Keseroğlu'ndan da gelir. Ona göre, kütüphanenin 1984 ve 1988 yıllarında belirtilen amaçları da en az ilki kadar belirsizdir. Varolan durumuyla, öncelikli amacı kitapları korumak olan bu kütüphanenin amacının, bir halk kütüphanesi olarak yeniden ve gerçekçi bir biçimde belirlenmesi gereklidir (Keseroğlu,1990:97).

Yorumlama :

Bugünkü haliyle Beyazıt Devlet Kütüphanesi bir milli kütüphane değildir, yurtdışında ülke hakkında çıkan yayınları toplamadığı gibi, milli kütüphanenin işlevlerini de gerçekleştirmez. Bir araştırma kütüphanesi ise hiç değildir; çünkü dermesi yerli yayınlar ile sınırlı olduğu gibi, dermesini satın almalarla da geliştirmez. Halk kütüphanesi de değildir; çünkü hizmet verdiği okur sınırlıdır.

Öyleyse, 1961 yılına kadar da tıpkı bugünkü Ankara Adnan Ötügen İl Halk Kütüphanesi gibi derleme alan bir halk kütüphanesi olarak örgütlenip hizmet vermiş olan bu kütüphane, Kütüphaneler Komitesi Raporu'nda belirsizleştirilen amacıyla adeta kimliksizleşmiştir. Üstelik, kütüphanenin böylece özel bir statüye kavuştuğu bile iddia edilmiştir (Duman,1984:11; Gökçe,1984:IV; Ayvazoglu,31.7. 2003:17).

Yapılan eleştirilere karşın bu kütüphanenin bir halk kütüphanesi olarak yeniden örgütlenmesi neden hâlâ gerçekleşmemektedir? Kütüphanenin araştırmanın da yapıldığı çağdaş bir halk kütüphanesi kimliği kazanması, kuşkusuz taşıdığı tarihsel değerini de azaltmayacaktır. Öyleyse, kütüphanenin kapılarını kapadığı öğrenci kitlesi mi bir korku kaynağı oluşturmaktadır?

John Dewey, Türkiye Maarifi Hakkında Rapor'da (1924), Türkiye gerçeğini göz önüne alarak, okul kütüphanelerinin halk kütüphanesi hizmeti verecek biçimde örgütlenmesini önerirken, her iki kütüphane türünün de amacını biliyordu. Gerçi, gelişmeler önerisinin tersine işlemlerini gerektirdi (Ersoy,1993:96). Okul kütüphaneleri halk kütüphanesi hizmetini değil, halk kütüphaneleri okul kütüphanesi hizmetini üstlenmek zorunda kaldı. Yılmaz'ın yaptığı bir çalışmada, (1998:126) ülkemiz için halk kütüphaneleri ile okullar ve okul kütüphaneleri ara-

sında bir işbirliğini oluşturup geliştirmek için koşullar henüz uygun bulunmamış olsa da, ülkemiz koşullarında bu işbirliği o dönemde de bugün de kaçınılmazdır. İşbirliğini kurmak için, hem okullarla iletişime geçmenin ve işbirliği yapmanın önemine ve gerekliliğine ilke olarak inanan halk kütüphanesi örgütü yönetimine ve Kültür ve Turizm Bakanlığı'na, hem de halk kütüphaneleri ile iletişim ve işbirliği kuran okul yönetimleri ile Milli Eğitim Bakanlığı'na gerek vardır.

Bu bağlamda, kütüphane türleri arasında çizilen hizmet sınırlarının son kertede yapay olduğu hatırlanmalıdır. Türkiye'de kuralları belirlenmiş geçişli ya da bütüncül bir bilgi hizmeti politikasına –bu düşünce bir adım daha ileri götürülürse yasasına- ve bu politikayı oluşturup, alt yapısını geliştirecek bunu uygulayacak bir merkeze artık daha çok ihtiyaç duyulmaktadır. Halk kütüphanesine gelen bir vatandaş, ülkenin zaten herhangi bir üniversite kütüphanesinde olan bir kitabı kurallarına uyarak edinebilmelidir. Konuya bu bakış açısından/zihniyetten yaklaşmak varken, öğrencileri ders çalışmak üzere kendi kitaplarıyla bile içeri almayan, ama bu öğrencilere yetişkin olduklarında hizmet sunmayı hedefleyen mevcut halk kütüphanesi örgütümüzün uygulaması ise doğru değildir.

Beyazıt Devlet Kütüphanesi örneğine dönülürse, eğer, geleneksel kütüphanelerimizin tür ve nitelikleri saptanırken bir kütüphanenin **nerede ve ne biçimde** olduğu değil de, **hangi ereğe ya da kitleye** yöneldiği ölçüt olarak alınmalıysa (Soysal,1998:18), Beyazıt Devlet Kütüphanesi baştan beri tüm İstanbul halkına hizmet etmek için kurulmuştur. Bu kütüphane zaten T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı halk kütüphaneleri örgütü içindedir ve bir halk kütüphanesi gibi denetlenmekte, yöneticisi tarafından da yıllık istatistik formu doldurulmaktadır. Çağdaş kütüphane tipolojisine göre Beyazıt Devlet Kütüphanesi bir halk kütüphanesidir ve bu işlevle yeniden örgütlenmelidir.

Eşleştirme :

1982-2003 arasındaki 21 yıllık dönemde kütüphanede nelerin, nasıl değiştiğini ve bugün yaşanan başarısızlığın nedenini ortaya çıkartmak üzere *İstanbul Kütüphaneleri* adlı eserden (Alpay ve Özkan, 1982:7-8) Beyazıt Devlet Kütüphanesi için sorulan sorulara 21 yıl arayla verilen yanıtlar eşleştirildiğinde şu genel benzerlikler ve farklılıklar ortaya çıkmaktadır: Son 21 yılda kütüphanenin adında ve yerleşim yerinde semt olarak her hangi bir değişiklik olmamıştır. Ancak, kütüphane eski binasının hemen bitişiğinde bulunan ve restorasyonu 1979-1988 yılları arasında süren yeni binasına -eski dışçılık okulu- 1 Nisan 1988 tarihinde geçmiştir. Kütüphanenin bağlı olduğu kurum, 1982 yılında T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı iken, 1989 yılında T.C. Kültür Bakanlığı olmuştur. Bu bakanlık, Kültür Bakanlığı ile Turizm Bakanlığı TBMM'de, 16 Nisan 2003'te kabul edilen 4848 sayılı yasa ile birleştirilmesiyle yine Kültür ve Turizm Bakanlığı adını al-

mıştır (“Kültür ve.....”, 29.4.2003). Daha önce yapılan hata bir kez daha yinelenmektedir. Çünkü kültür işlerinin turizm içinde erimesine daha önce tanık olunmuştur. Eşleştirme sırasında benzerlik ve farklılıkların arandığı diğer başlıklar şunlardır: Dermenin niceliksel dağılımı, personel, otomasyon süreci ve bilgiye erişim, yerleştirme düzeni ve yararlandırma.

Dermenin Niceliksel Dağılımı : Kütüphanenin dermesi değişik dil ve yazılardaki yazma, basma, süreli yayın ve kitap dışı belgelerden oluşmaktadır. 1934 yılından bu yana Basma Yazı ve Resimleri Derleme Kanunu’ndan yararlanarak ülkemizde basılan her eserin ücretsiz olarak geldiği kütüphane, 1982 yılında olduğu gibi 2003’de de esas olarak derleme nüshalarıyla beslenmektedir. Ancak, derleme yoluyla zaten bu kütüphaneye gelen kitap ve süreli yayınların, bir kez daha Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü’nce merkezi olarak satın alınıp diğer halk kütüphaneleri gibi bu kütüphaneye de gönderildiği öğrenilmiştir (Sakınmaz-Okutan,18.11.2003). Bu uygulamanın nedeni anlaşılamamaktadır.

1982-2003 arasındaki 21 yıllık sürede kütüphanenin toplam mevcudu, 445.807’den 548.302’ye çıkmıştır. (T.C. Başbakanlık,2003). Buna göre, dermeye her yıl ortalama yalnızca 4880 bibliyografik birim eklenmiştir. Bu durum, ilk elde derleme kaçaklarını akla getirmektedir. Ama, verilen bu sayıya ne 1999’dan bu yana derleme ve bağış yoluyla sağlanan ama okura sunulamayan kitaplar, ne de 1999 Körfez Depremi’nden sonra Beyazıt Devlet Kütüphanesi’ne gelen ve 2005 yılında kendi binasına gideceği belirtilen Millet Kütüphanesi dermesi ile Başbakanlık Vakıflar İstanbul Bölge Müdürlüğü’nün açtığı dava sonucu 1995 yılında kapatılan ve 2002 yılında Beyazıt Devlet Kütüphanesi’ne gönderilen Hakkı Tarık Us Vakfı’nın dermesi dahildir.

Kütüphanenin sahip olduğu derme, Türkiye kütüphanelerinin büyüklüğü düşünülecek olursa hem tür, hem de sayı olarak zengindir. Tür açısından bakılacak olursa derme, yazmalar, bir bölümü eski harfli olmak üzere Türkçe ve diğer yabancı dillerdeki basmalar ile süreli yayınlar ve kitap dışı belgelerden oluşmaktadır. Dermede yer alan eser türleri karşılaştırılan yıllara göre eşleştirildiğinde çıkan tablo şöyledir:

1982		2003	
Basma Kitap: 335.802	Pul: 1180	Basma Kitap: 458.844	Afiş: 7055
Eski Harfli Basma: 39.750	Banknot: 46	(27.942’si Eski Harfli Basma)	Atlas: 94
Süreli Yayın: 15.474	Kartpostal ve fotoğraf: 32.436	Süreli Yayın: 24.988	Harita: 393
Yazma: 11.119	Afiş :10000	Yazma: 11.120	Nota: 182
		Pul: 2031	Plak:550
		Banknot: 165	Ses Kaseti:9710
		Kartpostal: 32.990	Video Kaset:50
			CD: 130
Toplam: 445.807		Toplam: 548.302	

Tablo 1

Yazmalar açısından dermenin gelişimi, doğal olarak yok denecek kadar azdır. Kütüphanede, 1982 yılında 11.119 yazma varken, 2003 yılında yazma sayısı 11.120'ye çıkmıştır.

Kütüphanenin **kitap dermesi** (basmalar) 1982 yılında 375.552¹ olarak belirtilmiş, 2003 yılında bu sayı 458.844'e çıkmıştır. Yani 21 yılda yaklaşık 83.292 kitap hizmete sunulmuştur. Ancak aynı dönemde Derleme Müdürlüğü'nce derlenen kitap sayısı 171.031'dir (T.C. Kültür ve.....,ty). Buna göre aradaki fark, derlemeyle gelmiş ama işleme konulmamış yayın sayısıdır. Bu konu, otomasyon süreci başlığında ayrıntılı olarak incelenecektir.

Bugün, kütüphanenin kitap mevcudu içerdiği yazı ve diller açısından 3 ana başlık altında incelenebilir. Bunlar: 1928 Harf (Yazı) Devrimi öncesinde basılmış Eski harfli Türkçe, Arapça, Farsça ve diğer dillerdeki kitaplar; 1928 Harf Devrimi sonrasında basılmış yeni harfli Türkçe kitaplar ile yine bu tarihten sonra basılmış yabancı dilli kitaplardır.

Kitap dermesinin, **1928 Harf Devrimi öncesinde basılmış** eski harfli Türkçe, Arapça, Farsça ve diğer dillerdeki basmalarının sayısı 1982 yılında 39.750 iken, bu sayı 2003 yılında 27.942'ye inmiştir. Ya 1982 yılındaki sayı yanlış verilmiştir, ya da başka bir hata vardır. Yeni yazılı kitap dermesi içinde eski harfli Türkçe ve diğer dillerdeki basma eserlerin bulunma olasılığı vardır, ama eski harfli Türkçe basma eserlerin, kitap deposundakilerle birlikte toplam sayının 39.750 olup olmadığını söylemek de bugün mümkün değildir. 2003 yılı istatistiğine göre kütüphanede bulunan bu döneme ait 27.942 basma eserin, 18.976'sı eski harfli Türkçe, 8059'u Arapça, 271'i Farsça, 636'sı diğer dillerde basma eserlerden oluşmaktadır.

Yazı devriminden sonra **yeni harflerle basılmış** kitaplar da kütüphanenin dermesinde yerini almış, özellikle Derleme Kanunu'yla birlikte, dermenin yerli yayınlar açısından gelişmesinin sürekliliği -derleme kaçaklarına rağmen- güven altına alınmıştır. Kütüphanenin bu dönemde derleme ve diğer sağlama yollarıyla dermesine kattığı 343'ü eski harfli olan Türkçe kitap sayısı 2003 yılında 385.025'dir. 1982 yılı verileri olmadığı için eşleştirme yapılamamaktadır.

1982 yılında verisine ulaşamayan 1928 sonrası dönemine ait **yabancı dilli kitapların** sayısı, 2003 yılında 45.877'dir. Kütüphanenin 2002 yılına ait istatistiğinde yabancı dilli kitap mevcudunun 54.184 olarak verilmiş olması, istatistiklerin özensiz hazırlandığı izlenimini vermektedir.

Kütüphane sayıca güçlü bir **sürelî yayın** dermesine sahiptir. 1982 yılında 15.474 olan sürelî yayın çeşidi, -her biri ayrı bibliyografik birim olarak- 2003 yılında 24.988'dir. 21 yıl içinde sürelî yayın dermesinde % 61 artış olmuş, derme-

¹ İstanbul Kütüphaneleri adlı kitapta, bu kütüphane için "eski harfli basma" kavramının, eski harfli Türkçe, Arapça ve Farsça basmalar için kullanıldığı ve kitap sayısına dahil edilmedikleri, kitabın yazarlarından olan Prof. Dr. Meral Alpay'dan öğrenilmiştir. 1982'de kitap sayısına dahil edilmeyen eski harfli basma kitap sayısı da bu rakama eklenmiştir.

ye 9.514 yeni süreli yayın başlığı eklenmiştir. Ama, Beyazıt Devlet Kütüphanesi'nde düzenli olarak izlenen süreli yayın sayısı henüz bilinmemektedir.

Kütüphane 1982 yılında toplamı, 43.662 olan, 2003 yılındaysa ancak 53.350'yi bulan bir kitap dışı belge dermesine sahiptir. **Kitap dışı belge** dermesi türlere ayrılarak eşleştirildiğinde şöyle bir durum ortaya çıkmaktadır:

Kütüphane, önemli bir **kartpostal ve fotoğraf** dermesine sahiptir. 21 yıl önce bu derme 32.436 iken, 2003'de 32.990'da kalmıştır. 21 yılda bu dermenin yalnızca 554 adet artması, ya bu tür için Derleme Kanunu'nun işlemediğini, ya da kartpostalların kütüphanede hizmete sunulmadığını akla getirir. Derleme Müdürlüğü'nce kartpostalların derlenemediği belirtildiğine göre, 21 yıldaki 554 yıllık artış da derlenemeyen kartpostalların adeta bir göstergesidir (Erdem, 30.10.2003).

Kütüphane dermesinde 1982 yılında 10.000 **afiş** varken, 2003 yılında bu sayı 7055'e inmektedir. Aradaki farkın, 1982 yılında verilen afiş sayısının işleme konmamışları da hesaba katarak yuvarlak verilmiş olmasından kaynaklandığı söylenebilir. Afiş dermesinde kataloglanıp, sınıflanmayı bekleyen sayısı bilinmeyen bir yığın hâlâ vardır. Tıpkı kartpostallar gibi afişler de düzenli olarak derlenememektedir (Erdem,30.11. 2003).

Kütüphanede, 21 yıl içinde 851 adet **pul** derlenmiştir. Buna göre yılda ortalama 40 adet pul derlenmiştir. 2000, 2001, 2002 yıllarında çıkartılan pulların ancak 2003 yılında ve hangi amaçla çıkartıldığını gösteren bir belge olmadan kütüphaneye gönderilmesi bu türün derlenmesindeki özensizliği göstermesi açısından da önemlidir.

Banknot dermesindeki sayısal değişim, 21 yılda yaşanan enflasyonu hatırlatacak niteliktedir. 21 yıl içinde 119 adet banknot derlenmiştir. 1934 yılında çıkarılan Derleme Kanunu'nun basılı eserlerle sınırlı olması nedeniyle, kağıt para derlenmiş ancak madeni para derlenememiştir. Fakat Darphane Arşivi bu açığı kapatmaktadır.

Kütüphanede, derleme ve bağış yoluyla gelen yalnızca 393 **harita** ve 94 **atlastan** oluşan küçük bir derme de bulunmaktadır.

Dönemin Kültür Bakanı Tınaz Titiz'in önerisiyle kütüphaneye 1988 yılında bir mikroform okuma ve çoğaltma makinesi alınmıştır. Böylece kütüphanede önce eski harfli Türkçe gazeteleri mikrofişe alarak bir **mikrofiş** dermesi oluşturmak üzere yola çıkılmıştır ama, bu girişimin devamı gelmemiştir (Tavacı,1991:351). Çünkü makinede sorun çıkmış, yetmiş teknik eleman ve malzeme için ödenek de olmadığından, makine adeta kullanılmadan çürümüştür.

Kütüphanede, 1992 yılında T.C. Kültür Bakanlığı, Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü'nün direktifleriyle kurulan bir görme engelliler bölümü bulunmaktadır. Bu bölümde, bağışlar yoluyla gelen ses kasetleri yanında, sivil toplum örgütlerinin ve gönüllülerin katkılarıyla, 1500 kitabın kasete okunmasıyla oluşan ve sayısı 9710'nu bulan bir **ses kaseti** dermesi ve 550 **plak** vardır. Kütüphanenin

gör-ışit dermesinde 50 video kaset ile 130 CD bulunmaktadır.

Personel : Kütüphanenin 1982 ile 2003 yıllarındaki personel sayısı ve niteliği eşleştirildiğinde şöyle bir tablo ortaya çıkar:

1982	2003
Üniversite Kütüphanecilik Bölümü Mezunu: 4 Üniversite Mezunu: 2 Lise Mezunu: 8 Ortaokul Mezunu: 3 İlkokul Mezunu: 14	Üniversite Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Mezunu: 3 Üniversite ve Yüksekokul Mezunu: 7 Lise Mezunu: 11 Ortaokul Mezunu: 3 İlkokul Mezunu: 4
Toplam :31	Toplam: 28

Tablo 2

1982 yılında 31 olan toplam personel sayısı, 2003 yılında üç kişi azalarak 28'e inmiştir. 1982 yılında 4 kişi olan üniversite kütüphanecilik bölümü mezunu personel sayısı, 2003'de 3'e düşmüştür. 1982 yılında sayısı iki olan üniversite mezunu personel sayısıysa, 2003'de yedi kişiye çıkmıştır. Benzer bir biçimde, lise mezunu personel sayısı 1982 yılında sekiz iken, 2003 yılında 11'e çıkarak üç kişilik bir artış göstermiştir. 1982 yılında üç olan ortaokul mezunu personel sayısı 1989 yılında da değişmemiş buna karşın ilkokul mezunu eleman sayısı 14'ten 4'e düşmüştür.

Bu sayılara göre, kütüphanede, meslek elemanı sayısı artmadığı gibi, bir kişi de azalmış; üniversitelerin farklı bölümlerinden mezun eleman sayısı ise artmıştır.

Personelle ilgili olarak burada dile getirilmesi gereken bir diğer konu da, kütüphanenin yönetim kadrosunun müdür ve müdür yardımcısı düzeyinde sık değişmesi, bu değişimlerde de mesleki liyakatin her zaman aranmamasıdır. Kütüphanede 1982-2003 yılları arasında 4 kez müdür,² defalarca müdür yardımcısı değişmiştir. Tayinleri çıkartılan yöneticiler ve kütüphaneciler ya verdikleri hukuk mücadelesi sonrasında görev yerlerine geri dönmüş ya da emekli olmuştur. İktidara gelen siyasi partilerin tutumu sonucu, kütüphane yönetiminde yaşanan istikrarsızlığın işlere olumsuz yansıdığını söylemek de yanlış olmayacaktır.

Otomasyon Süreci ve Bilgiye Erişim : Kütüphane, 1989 yılında Beyazıt Meydanı ve çevresindeki semtlerde bulunan Basma Yazı ve Resimleri Derleme Müdürlüğü, Süleymaniye Kütüphanesi, İstanbul İl Halk Kütüphanesi ve İslam Ansiklopedisi Müdürlüğü ile terminal bağlantılı Unix işletim sistemiyle çalışan, 25 Mhz işlemcili, 675 MB disk kapasiteli ve yedi terminal ile iki yazıcısı bulu-

² 1977-1986:Hasan Duman (A.Ü. Dil ve Tarih Coğrafya Fak. Kütüphanecilik Böl.); 1986-199: Yusuf Tavacı (İ.Ü. Edebiyat Fak. Kütüphanecilik Böl.); 1997:Abdullah Güven; 1997-:Şerafettin Kocaman (İ.Ü. Edebiyat Fak. Arap-Fars Dili ve Edebiyatı Bölümü.)

nan bir sistemi, Bakanlığın mali desteğiyle satın alarak otomasyon sürecine girmiştir (Tavacı,1991:351). İ.Ü. Bilgisayar Bilimleri Uygulama ve Araştırma Merkezi ile de işbirliği yapılarak (Üçdal,1991:352-354), bu merkezden araştırma görevlisi Dr. Mine Kırbaşı'nın Unify veritabanını esas alan ve C++ dilinde bir kütüphane yazılımını hazırlamasına karar verilmiştir. Bu yazılıma giriş yapılmaya 1990 yılında başlanmış; yazılım ancak 1995 yılında bitirilmiştir.³

Buna göre, kart katalog son olarak 1987 yılı derlemesi için çıkartılmış, 1988 yılı derlemesiyle birlikte kitaplar için kart katalog çıkartılmamıştır. Kütüphanenin öncelikle otomasyon sürecine dahil olan kitap dermesi, daha sonra da olma-yan diğer türler tek tek incelendiğinde ortaya bir bibliyografik erişim sorunu çıkmaktadır.

- Kitaplar : Bilgisayara dayalı kataloglama işine, 1988 yılı derlemesiyle başlanılmıştır. Her bir eser için önce bilgi formu hazırlanmış, 1990 yılından başlayarak da hazırlanan formların yazılıma girişi yapılmıştır. 1995 yılı derlemesiyle bilgi formu hazırlama işine son verilmiş, doğrudan kitaptan giriş yapılmaya başlanmıştır. Buna göre, 1988-1994 derlemeleri için kütüphanede yaklaşık 38.000 bilgi formu üretilmiştir (Sakınmaz-Okutan, 18.11.2003). Burada hatırlanması gereken olan aynı dönemde 42.726 yayının Derleme Müdürlüğü tarafından derlenmiş olmasıdır (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı.....,ty). Aradaki fark kadar eserin ya bilgi formları hiç çıkartılmamıştır, ya kayıptır, ya da bilgi formu çıkartılmadan da giriş yapılmıştır.

Kütüphanenin bilgisayar sistemi, öncesinde çıkardığı sorunlarla bir anlamda sonunu haber vererek, bellekte oluşan fiziksel bir hata nedeniyle 1999 yılında çökünce, elde kayıtların yedekleri olmasına karşın, bu kayıtları çalıştıracak kadar eski bir Unix sistemi kamu ve özel sektörde bulunamayınca (Kocaman,13.11.2003), sistemden basılı katalog kartı da alınmamış olduğundan, sağlama sırasına göre, demirbaş numarası verilerek yerleştirme yapılan bu kütüphanede, yer numarası alıp da depoya yerleştirilen kitapların, katalog kayıtlarıyla ilişkisi kesilmiştir. Buna göre, elektronik ortamdaki 10 yıllık bibliyografik birikim gitmiştir. Türkiye’de 1988-1998 yılları arasında 73.840 eser derlendiğine göre (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı.....,ty), kütüphanede okurla ilişkisi kesilmiş yayın sayısı da en az bu kadardır.

Aynı yıl, Beyazıt Devlet Kütüphanesi’ne, Kültür Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü tarafından tüm halk kütüphanelerinde kullanıma sunulan İskenderiye yazılımı yüklenmiştir (Kocaman,13.11.2003). Elde hazır olan 38.000 bilgi formunun hemen İskenderiye yazılımına girilmesi ve bunların depoda temsil ettikleri kitaplarla tekrar ilişkilendirilmesi mümkündür.

Çünkü kitaplar, katalog kayıtları olmadığı için erişilebilir durumda olmasalar

³ 12.03.2004 tarihinde Dr. Mine Kırbaşı ile yapılan görüşme

da yer numarası alıp etiketleri yapıştırılarak depodaki yerlerini almışlardır. Fakat, İskenderiye yazılımında kütüphaneye ait en eski kayıt, 2001 yılına ait olduğuna göre, bu bilgi fişleri geriye dönük olarak İskenderiye yazılımına ancak 2001 yılında girilmeye başlanabilmiştir. Buna göre çıkan sonuç, 1999-2001 yılları arasında bilgisayara kayıt girişi yapılamamış olduğudur.

2001 yılında, dermedeki geriye dönük açığı kapatmaları için fazla mesai yapacak elemanlara başlangıçta form başına, daha sonra götürü usulüyle ücret verecek biçimde Beyazıt Devlet Kütüphanesi Geliştirme Derneği'nden kaynak sağlanınca, önce 1995 derlemesi doğrudan kitaptan, sonra da eldekilerin en yenisi olan 1994 derlemesine ait bilgi formları akşam ve hafta sonu mesaisinde, üç kişinin iki ay süreyle çalışmasıyla bilgisayara girilirken, 1996 yılı derlemesi de yine aynı yıl içinde gündüz mesaisinde bilgisayara girilmiştir.

Aynı uygulama 2002 yılında da sürmüştür, 1992 yılının 5/6'sı, 1993 yılı derlemelerinin tamamı, dört kişinin üç ay süreyle akşam ve hafta sonu mesaisinde kalıp çalışmasıyla, 1997 ve 1998 yılı derlemesinin 1/2'si gündüz mesaisinde yazılma girilmiştir. Akşam ve hafta sonu mesaisinde doğrudan bilgi fişlerinden giriş yapılırken, gündüz mesaisinde, İskenderiye yazılımına yüklenmiş olan Adnan Ötüken İl Halk Kütüphanesi'nin bibliyografik kayıtlarıyla karşılaştırma yoluna gidilerek giriş yapılmıştır.⁴

İskenderiye yazılımıyla ve donanımıyla ilgili olarak Ankara'da bulunan firmadan yeterli teknik destek alamadığını belirten kütüphane yönetimi, sorunlarını kendi olanaklarıyla da çözemeyince bir kez daha yazılım değiştirme yoluna gitmiştir. Genel Müdürlük'e bağlı diğer kütüphanelerden bağımsız olarak, ticari bir yazılım olan Yordam, bağış yoluyla sağlanmış, yeni yazılıma, 2002 Kasım ayı itibariyle kayıt girişi başlamıştır. İskenderiye yazılımındaki kayıtlar da, yeni yazılıma aktarılmıştır (Kocaman, 13.11.2003).

2003 yılında, 1998 yılı derlemesinin 2. yarısının kayıtları da artık yeni programda erişilebilir kılınmış; bilgisayar sisteminin çökmesiyle elde kalan 38.000 bilgi formundan 5500'ü de geriye dönük olarak bilgisayara girilmiştir.

2003 yılı sonu itibariyle kitap dermesinde ortaya çıkan tablo şudur: 1988-1991 ve 1999-2003 yıllarına ait derleme nüshalarına erişim sağlanamamaktadır. 1988-1991 yıllarına ait derlemenin bilgi formları elde hazırken, 1999-2003 yıllarına ait derleme nüshaları için elde veri yoktur, ama Ankara Adnan Ötüken İl Halk Kütüphanesi'nin kayıtları kullanılabilir. Buna göre, kütüphanede derlenen kitaplar 5 yıl geriden izlenebilmekte, geriye dönük olarak da kitap dermesinde, toplam 9 yıllık bir boşluk bulunmaktadır. Bu boşluk, gelen her bir derlemeyle artmaktadır.

⁴ 18.11.2003 tarihinde Beyazıt Devlet Kütüphanesi kütüphanecisi Songül Sakınmaz Okutan ile yapılan görüşme

- **Sürelî Yayınlar**⁵: Sürelî yayınlar, –gazete dermesi ayrıca ele alınacaktır- otomasyona dahil edilmemiştir. Bu yayın türünde derleme açığı bir yıl yoktur. Ancak, sürelî yayın dermesinin izlenmesinde ve yerleştirilmesinde keyfi uygulamalara rastlanmaktadır. Örneğin, yıllardır düzenli olarak gelen bir derginin, bir anda izlenmesinin durdurulduğuna ya da, yeni bir dergi için izleme kartının açılmayıp atlandığına tanık olunabiliyor. Bu şekilde depoda, kaydı yapılmadan yığın halinde bekleyen sürelî yayın nüshalarına rastlanmaktadır. Bunun yanında kütüphaneye derleme yoluyla gelip de, bir de Bakanlıkça satın alınarak gönderilmiş ya da kişi ve kurumlarca bağışlanmış fazla nüshaların raflarda yığın halinde bekletildiği görülmektedir.

- **Gazeteler**: Kütüphane 1988 yılında, yeni binaya taşınırken gazeteler eski binada bırakılmıştır. Ama, 1999 Körfez Depremi'nde kütüphanenin eski binasının hasar alan bir gazete deposu, yeni binaya taşınmıştır.

Kütüphanede, 1990 yılından bu yana yalnızca belli başlı ulusal gazeteler düzenli olarak izlenmektedir. Bu tarihten sonra kütüphanenin gazete depoları derlemeyle gelen ama işlenmeyen gazetelerle dolmaya başlamıştır. Derlemeyle gelip de işlenmeden bekleyen yerel gazeteler, deponun iki katını işgal etmektedir. Ulusal gazetelerin izlemesi düzenli olarak yapılmış olsa da, yığın halinde ciltlenmeyi bekleyen son beş yılın ulusal gazetelerine de erişim sağlanamamaktadır.

Derleme kütüphaneleri için sorun oluşturan gazete dermelerinin ciltlenerek depolanmasından vazgeçilmesi, derleme yasaının güncelleştirilerek gazetelerin basıldıkları ilin il halk kütüphanesinde tutulmaları, derleme kütüphanelerinde de mikrofilmlerinden yararlanılması yeni bir öneri değildir (Pakin,1984:67;Polat, 1999:604). Ama bu konuda yeni teknolojileri de hesaba katan bir gelişme sağlanamamıştır.

- **Kitap Dışı Belgeler** : Kitap dışı belgelerin bibliyografik denetimi otomasyona dayalı değildir ama, erişim sorunları da yok sayılamaz. Kütüphanede, afiş adına göre alfabetik hazırlanan bir afiş kataloğu vardır. Ancak, kataloglanıp sınıflanmayı bekleyen sayısı bilinmeyen hem sinema, hem de diğer afişlerden oluşan bir yığın vardır. Para ve pullara erişim için tek araç demirbaş defteridir. 1982'de belirtilenlerden farklı olarak, kütüphanede adına göre alfabetik hazırlanmış olan bir kartpostal ve fotoğraf kataloğu vardır. Ses kaseti dermesi içinse elde, demirbaş numarasına göre hazırlanmış bir liste bulunmaktadır. Yayıncı adına ve haritanın adına göre alfabetik olarak hazırlanmış bir de harita kataloğu vardır.

Yerleştirme Düzeni : 1982 yılında da 2003 yılında da kütüphanenin yerleştirme düzeni kitaplar için sağlama sırasına göre demirbaş numarası verilerek yapılmıştır.

⁵ Süreğen yayın anlamında düzenli ve düzensiz aralıklarla yayınlanan yayınlara gönderme yapacak biçimde geniş terim olarak kullanılmıştır.

Başlangıçta süreli yayınlar da, sağlama sırasına göre ama boylara ayrılarak yerleştirilmiş, aynı dergi boy değiştirdiğinde, doğal olarak süreli yayın deposunda sorun yaratmıştır. Aynı derginin, bir orta boy, bir de küçük boy olarak ele alınıp depoda ayrı ayrı yerlere yerleştirildiği örnekler de vardır. Daha sonra boylara göre ayırım yapılarak yerleştirme uygulamasından kısmen vazgeçilmiştir. Aynı dergi, boyu ne olursa olsun yan yana konmaktadır, ama yeni bir dergi için ilk defasında bir boy ayırımı yapıp depodaki yerine boyuna göre yerleştirilmektedir. Süreli yayınlar için hiç uygun olmayan bu uygulamaya bir yararı olmasa da devam edilmektedir.

Kataloglardaki sınıflama sistemi de aslında bir yerleştirme düzeni olan Dewey Onlu Sınıflama Sistemi'dir. Kart kataloglar incelendiğinde, kütüphanede DOS ile Evrensel Onlu Sınıflama (EOS) karışımı bir sınıflama sisteminin de kullanılmış olduğu görülür. DOS ihtiyaca cevap vermediğinde EOS'un yardımcı tablolarından yararlanma yoluna gidilmiştir. Sistematik konu numarası verilmesi işinden 2003 yılı sonunda vazgeçilmiştir.

Yararlandırma : Kütüphanede okuru kaynağa yöneltme şeklinde verilen danışma hizmeti ile fotokopi hizmeti vardır. Kültürel etkinlikler -sergi, konferans v.b.- düzenlemek de kütüphanenin deşışmeyen hizmetleridir.

1988 yılında yeni binaya taşınmasıyla, kitap, süreli yayın, gazete ve nadir eser okuma salonları dışında harita-afiş, para-pul, müzik dinleme, film izleme salonları ile bir yabancı dil laboratuvarı açılmıştır (Tavacı,1991:350). Bunlara 1992 yılında görme engellilere hizmet vermek üzere oluşturulan bir birim daha eklenmiştir. Cilt atölyesi de tek kişiyle de hâlâ çalışır durumdadır.

Kütüphanede başlangıçta, her bölümün, kendi teknik işlemlerini ve yararlan-dırma hizmetini verecek şekilde bir örgütlenme yapılmıştır. Bugün bina yetersiz-liği, personel eksikliği gibi nedenlerle, Nadir Eserler Bölümü'nün okuma salo-nunda, gazeteler ile harita-afiş ve 1999 Körfez Depremi'nde binası kullanılamaz duruma gelen Millet Kütüphanesi'nin dermesinden yararlan-dırma gerçekleşmek-tedir. Süreli yayın hizmeti (gazete dışında tüm süregelen yayınlar) bir başka salon-da, para, pul ve kartpostal dermesinden yararlan-dırma da diğ-er bir salonda, gör-me engelliler için de yine ayrı bir salonda hizmet verilmektedir. Harita ile atlas-ların teknik işlemleri kitaplarla birlikte, afişlerinkiyse süreli yayınlarla, para ve pul, harita ve kartpostal dermesinin işlemleriyse bir müdür yardımcısı tarafından yapılmaktadır. 1988 yılında açılan yabancı dil laboratuvarı da artık yoktur.

Kütüphaneden 1982 yılında lise ve üniversite öğrencileri ile araştırmacılar ya-rarlanabilirken, 2003 yılında artık lise öğrencileri yararlanamamaktadır. Okurlar hâlâ kendi kitapları ile çalışamaz ve ödünç kitap alamazlar. **1982 yılında** "yer darlığından ötürü 1978 Ekim ayından başlayarak gelen kitaplar teknik işlemleri yapıldıktan sonra paketlendiklerinden, 225738 numaradan sonraki kitaplar büyük bir zorunluluk olmadıkça okuyucuya çıkarılmamaktadırlar" ifadesi **2003 yılında**, "1988-1991 ve 1999-2003 yılı derlemeleriyle gelen kitaplara, 1990 yılından bu

yana yerel gazetelere, 1999 yılından bu yana da ciltlenmeyi bekleyen yüksek tirajlı ulusal gazetelere erişilememektedir” şekline dönüşmüştür.

Değerlendirme :

Yapılan eşleştirme sonucunda, Beyazıt Devlet Kütüphane’sinde, dermesi, personeli, binası ve teknolojisi arasında eşgüdümün sağlandığı bir kütüphane hizmetinin örgütlenerek okura sunulmadığı görülmüyor. Aradan geçen 21 yıla karşın kütüphane dermesinin büyük bir bölümüne yine **erişim** sağlanamamaktadır. Yeni binasına geçen kütüphanede hala **yer sorunu** yaşanmaktadır. Bu sorunlara ayrıca **teknoloji yönetimi, derlenemeyen eserler** ve bu durumda doğal olarak azalan **okur** sorunu da eklenmiştir. Belirlenen bu sorunların nedenleri aşağıda tartışılacaktır.

1982 yılında yapılan “yerli yayınlar için İstanbul halkına en iyi hizmeti verebilecek durumda olan bu kütüphane, kötü yönetim ve yanlış işletme yüzünden dermesinin büyük bir kısmını okura kapatmak zorunda kalmıştır” değerlendirmesi (Alpay ve Özkan,1982:8) ne yazık ki 2003 yılı için de geçerlidir. Çünkü, 2003 yılı sonu itibarıyla kütüphanenin **kitap dermesinde** geçmişe dönük olarak oluşan **erişim açığı** toplamda dokuz yıla ve bağışlar dışarıda bırakılırsa, derleme istatistiğindeki verilere göre en az 81.759 cilt esere ulaştığı görülmektedir. [T.C. Kültür.....,ty] Bu dokuz yılın, dört yılı 1988-1991 yıllarına ait derleme nüshaları (25.079 cilt) geri kalanı ise 1999-2003 yıllarına ait olanlardır. (56.680 cilt) Derleme Müdürlüğü’nce 1988-2003 yılları arasında yaklaşık 130.000 kitap derlendiğine göre, kütüphanede bu dönemde derlenen yayınların % 62’si erişilemez durumdadır.

Kütüphanenin öncelikle kitap dermesinde oluşan bibliyografik erişim açığının kuşkusuz tek bir nedeni yoktur. Başlangıçtaki ve görünür nedenler arasında, bilgisayar sisteminin çöküşü, daha da vahim olanı, yedeklemenin işe yaramayışı vardır. Sistemlerin çökebileceği varsayıldığı için yedekleme yapılmaktadır. Ama, Beyazıt Devlet Kütüphanesi örneğinde olduğu gibi, yedeklemenin doğru yapıldığı varsayılsa da yedekleri açabilecek bir sistem bulunamadığında, yapılan yedeklemenin de bir anlamı kalmamaktadır; bulunduğu da maliyeti çoğunlukla yüksek olmaktadır

Bu kütüphaneye son 21 yıl içinde büyük bir teknoloji yatırımı yapılmış, ama **teknoloji yönetimi** gerçekleşmemiştir. Dönemin Kültür Bakanı’nın isteğiyle alınan mikrofilm makinesinin hiç kullanılmadan eskimesi buna gösterilecek ilk kanıttır. Kütüphanede, Türkiye koşulları göz önüne alınırsa görece erken bir dönemde otomasyon sürecine girilmiştir. Bu erken başlangıcın ardından 15 yılda bilgisayar sistemi 3 kez değiştirilmiştir. Kuşkusuz bu kütüphane, ülkemizde bu konuda sorun yaşadığı öne sürülecek tek kamu kurumu değildir. Teknoloji yöne-

timinin de bir kültür işi olduğu açıktır; buna bağlı olarak teknoloji her koşulda hız, zaman ve kusursuzluk sağlamamaktadır. Beyazıt Devlet Kütüphanesi örneğinde açık olan şudur: Erken dönemde başlayan bilgisayar kullanımı, kütüphane hizmetlerini rasyonel biçimde destekleyememiştir. 1989 yılında Beyazıt Devlet Kütüphanesi, Basma Yazı ve Resimleri Derleme Müdürlüğü, Süleymaniye Kütüphanesi, Orhan Kemal İl Halk Kütüphanesi ve İslam Ansiklopedisi Müdürlüğü arasında kurulması öngörülen yerel ağ da, Bakanlık'a bağlı tüm kütüphanelerde İskenderiye yazılımının kullanılmasıyla ulusal düzeyde oluşturulmuştur. Fakat, Beyazıt Devlet Kütüphanesi bugün bu ağın da dışında kalmıştır.

Kütüphane yönetimi, bilginin e-ortamda saklanması konusunda teknolojiden bilinçli bir biçimde yararlanamamıştır, ama bu örnekte asıl üstünde durulması gereken konu/sorun bu değildir; öncesi de olan, ancak bilgisayar sisteminin çökmesiyle katlanarak büyüyen kayıt yönetimi sorununun üstesinden altı yılda hala gelinememiş olmasıdır. Aynı meydana bulunan ve derleme nüshası alan İstanbul Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı ile de erişim sorunlarının çözümü için işbirliği yapılamamıştır. 1999 yılında çöken sistemden sonra ilk kayıt ancak 2001 yılında yapılabilmektedir. Bu arada ne birikmiş fişler temizlenebilmiş, ne de yeni derlemeler açılabilmiştir. Sorunun başlangıcı ve gelişimini gösteren bir belgeye ulaşılamamıştır. Kütüphane yönetimi, bilgisayar sisteminin çöktüğü tarihten bile emin değildir. İşte, asıl sorun kaynağı olarak görülmesi gereken de bu **yönetim bozukluğudur**: Bu bozukluk, plansızlık, örgütlenememe ve verimsizlik kavramları ile ifade edilebilir. Otomasyona dahil olmayan süreli yayın, gazete ve kitap dışı belge dermeleri için de erişim sorununun söz konusu olması bu bozukluğun bir diğer göstergesidir.

Kütüphane'de bugün yaşanan bilgiye erişim sorununun sorumluluğu, yalnız Beyazıt Devlet Kütüphanesi yönetimine yüklenemez. Bu sorumluluk, aynı zamanda Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü kanalıyla, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nındır. Çünkü Bakanlık, Genel Müdürlük kanalıyla olayları izlemekle yetinmiş, hatta kütüphaneyi kendi sistemi dışında bir yazılım seçme konusunda da özgür bırakmıştır. Beyazıt Devlet Kütüphanesi ölçeğinden çıkarak baktığımızda da, halk kütüphanesi hizmetlerinin en üst düzeyde planlayıcısı olan Kültür ve Turizm Bakanlığı halk kütüphanelerini, ulusal bilgi altyapısının bir parçası olarak görüp e-devlet projelerine de henüz dahil edememiştir (Tonta, 2003:107).

Kütüphane yönetimince, erişim sorununun çözülememesinin başlıca ve tek nedeni olarak **personel yetersizliğinin** öne sürülmesi ise inandırıcı değildir. Son 21 yıl içinde kütüphanenin teknik hizmetlerinde yalnızca bir kütüphanecinin çalıştığına rastlandığı gibi, sekiz kütüphanecinin birden çalıştığı da görülmektedir (Üstün, 2000: 147-164). Meslek elemanı sayısının artması bir yana, azalması istenen bir durum değildir, kuşkusuz. Nitelikli personeli Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın kütüphaneler örgütüne çekme ve onları burada tutma temel sorunlardan

biridir. (PULMAN-XT.....,2003:122). Beyazıt Devlet Kütüphanesi'nde de meslek elemanı sayısı azalmıştır. Ancak, kütüphanede son 21 yılda en fazla düşüş, % 45'ten % 14'e gerileyen ilkökul mezunu eleman sayısındadır. Buna karşın, kütüphanede istihdam edilen yükseköğrenimli eleman sayısında bir artış vardır. Çünkü, 1982 yılında toplam personelin % 19'u üniversite mezunuyken, 2003 yılında % 35'i üniversite ve yüksekokul mezunudur.

Öyleyse, personel ile ilgili olarak yapılması gereken asıl eleştiri, personel sayısındaki eksiklik değil, **verimsizlik** olmalıdır. 2001 ve 2002 yıllarında fazla mesai ücreti olarak akşam ve hafta sonu çalışan elemanların dikkat çeken performans yüksekliği bu görüşü destekler niteliktedir. 2001/2002 yıllarının yaz aylarında, akşam ve hafta sonu mesaisi yaparak toplamda yedi aylık bir sürede yedi kişi 1992, 1993, 1994 ve 1995 yılı derlemelerini İskenderiye yazılımına girebilmiştir. Bu elemanların ve diğerlerinin mesai saatleri içinde de bu performansı sergilemelerinin önünde kuramsal olarak bir engel yoktur, ama kütüphanede iş organizasyonu iyi yapılmaz, denetim de sağlanmazsa verim almak da mümkün olamaz. Bu durum da bir yönetim sorunudur.

Son 21 yıl içinde kütüphane için yapılan yatırımlardan biri de **binadır**. 1982 yılında kangren olmuş yaraya benzetilen bina sorunu, kütüphanenin 1988 yılında yeni binasına geçmesiyle çözülmüştür. Ancak, 1999 Körfez Depremi İstanbul'un diğer kütüphaneleri yanında bu kütüphaneyi de vurmuş, daha çok da kütüphanenin eski binasında hasara yol açmıştır. Zarar gören binanın onarımına ancak 2002 yılında başlanmış, onarımın sürdüğü altı aylık sürede kütüphane okur hizmetine kapatılmıştır. Bu onarımda, depolardaki bazı kolonlar güçlendirilmiş, daha çok da yeni binanın boya ve badanası yapılmış, halı, perde ve avizeleri değiştirilmiştir. Bitirilemeyen onarım nedeniyle kütüphanenin eski binasının da bir parçası olan okuma salonu ve bir gazete deposu hâlâ kullanılamaz durumdadır.

1999 Körfez Depremi'nde ciddi hasar alan bir başka kütüphane olan Millet Kütüphanesi'nin dermesi için de bu kütüphanenin deposunda yer açılmıştır. Vakıflar İstanbul Bölge Müdürlüğü'nün açtığı dava sonucunda 1995 yılında kapatılan Hakkı Tarık Us Vakfı'nın dermesi de 1997'de Kütüphaneler Genel Müdürlüğü'nün sorumluluğuna verilmiştir. Bu derme, 2002 yılında Beyazıt Devlet Kütüphanesi'ne gönderilmiştir.⁶ Böylece, kütüphanenin depolarında neredeyse yer kalmamıştır. Öyle ki işlem görmeden bekletilen yerel gazeteler, kitap deposunu da işgal etmiş; işlemi biten kitaplar yerlerine yerleştirilemez hale gelmiştir. Bunun yanında, kütüphanenin depolarında, politika belirlenmeden alınmış olan bağışlar ve posta yoluyla gelen eserler, yığın halinde işlem görmeyi beklemektedir.

Kütüphanenin kitap ve süreli yayın depolarının dolma noktasına gelmiş olması, dermenin eksiksiz olarak derlendiği anlamına da gelmemektedir. Bibliyogra-

⁶ 13.11.2003 tarihinde Beyazıt Devlet Kütüphanesi Müdürü Şerafettin Kocaman ile yapılan görüşme.

fik denetimi güncel olarak sağlayamayan bu derleme kütüphanesi, derleme kaçaklarını belirleme konusunda Derleme Müdürlüğü ile işbirliği de yapamamaktadır. Öte yandan, Derleme Müdürlüğü'nce, derlenemeyen eser sayısının kitaplarda % 40, dergilerde de % 60'a kadar çıkacağı belirtilmiştir.⁷ Derleme Yasası'ndaki eksikliklerden kaynaklanan bu sorun Yasa'nın acilen gözden geçirilmesini gerektirmektedir.

Derleme Yasası, çoğaltılmış tüm fikir ve sanat eserlerini içerecek biçimde en son 3 Mart 2001 tarihinde güncellenmiştir, ama bu güncelleme 2527 sayılı Derleme Yasası'na değil, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'na eklenen 5. Madde ile gerçekleştirilmiştir. Bu ek yasa maddesinde “derlenecek eserler, bu eserleri verecekler ve sorumlulukları, derleme işlemlerini yürütecek birimler, derlenecek nüshaların sayısı, verileceği kuruluşlar, derlemeyle ilgili diğer işlemlere ilişkin usul ve esaslar Kültür Bakanlığı tarafından çıkarılacak bir yönetmelikle belirlenir” (“Fikir ve sanat....”, 3.3.2001), denmesine karşın bu yönetmelik de çıkartılamamıştır.

Görünen odur ki, yasa maddesi hatalı ve eksik çıkmıştır. Çünkü, bu yasa maddesiyle ne 2527 sayılı “Derleme Kanunu” yürürlükten kaldırılmış, ne de bu maddede öngörülen ve derleme işinin kim tarafından, nasıl yapılacağını gösterecek yönetmelik çıkartılarak yasa uygulamaya konulabilmiştir. 12 Mart 2004 tarihinde, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nda bir kez daha değişiklik yapılmış, ama yukarıdaki soruna hiç değinilmemiştir (“Çeşitli Kanunlarda.....”, 12.3.2004). Dolayısıyla, hâlâ çoğaltılmış fikir ve sanat eserleri derlenememekte, bibliyografik denetim de eksik yapılmaktadır.

Kütüphanenin 1984 yılında 34.000 (Duman, 1984:159), 1994 yılında 79.843 olan okur sayısı (Üstün, 2000:149), 2003 yılında 21.110'a düşmüşse, kütüphanenin okur açısından kan kaybına uğradığı açıktır. Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü'nün verdiği son istatistikler halk kütüphanelerimizde azalan okur sayısının tüm Türkiye için geçerli olduğunu belgelemektedir (“Kütüphanelere.....”, 28.11.2003). Kuşkusuz, 1994, 1999 ve 2001 yıllarında yaşanan ekonomik krizler, 1999 Körfez Depremi hem kütüphane bütçelerini, derlemelerini, binalarını, hem de okur sayısını olumsuz yönde etkilemiş önemli toplumsal/ekonomik ve doğal olaylardır. Ama bu kütüphanede yaşanan okur kaybı, İstanbul halkının, bu kütüphaneyi toplumsal yaşamının vazgeçilmez bir parçası olarak görmediğinin de bir göstergesi olarak algılanabilir. Çünkü, kütüphanenin toplumsal yaşamın vazgeçilmez bir parçası olması demek, o toplumun okuyan, düşünen ve yazan insanlardan oluşması demektir. Bu durumda, İstanbul halkı ya bireysel çabalarıyla bilgi ihtiyaçlarını karşılamakta, ya da yaşamında bilgiye gittikçe daha az ağırlıkta ihtiyaç duymaktadır. İhtiyaç duyanlara da, dermesi, personeli, binası ve tekno-

⁷ 30.10.2003 tarihinde T.C. Basma Yazı ve Resimleri Derleme Müdürü ile yapılan görüşme.

lojisi arasında eşgüdümün sağlandığı bir kütüphane hizmeti örgütlenip sunulamayınca kütüphane doğal olarak okursuz kalmaktadır. Öte yandan, Beyazıt Devlet Kütüphanesi örneğinde halk kütüphanesi işlevine sahip çıkılması yerine, -bilimsel bir gerekçe olmadığı halde- “özel statü” iddiasıyla hizmet verilmesi, bilginin paylaşılmasını da engellemektedir.

Sonuç ve Öneriler :

1. Beyazıt Devlet Kütüphanesi 42 yıldır türü ve amacı belirsiz kılınarak, kimlik-siz bırakılmıştır. Oysa bu kütüphanenin daha kurulurken hizmet vermeyi hedeflediği kitle, İstanbul halkıdır. 1962 yılına kadar da ayırım yapmaksızın tüm İstanbul halkına kütüphane hizmeti sunmuştur. Öyleyse, Beyazıt Devlet Kütüphanesi'nin, tarihsel değeri ve gelişimini yansıtmaları açısından adı değiştirilmese bile, amacının açık, kesin ve gerçekçi bir biçimde belirleneceği yeni bir yönetmeliğinin çıkartılarak, İstanbul'un Halk Kütüphanesi Merkezi olması sağlanmalıdır.
2. Son 21 yılda, bağlı olduğu bakanlığın üç kez ad değiştirdiği, dört kez müdürünün, sayısız kez müdür yardımcılarının değiştiği kütüphanenin yönetim kadrosunda bir süreklilik yoktur. Siyasi iktidarlar değiştikçe, kütüphane müdürlerinin ve müdür yardımcılarının da değiştikleri görülmektedir. Kütüphaneler hem iktidarın, hem de kütüphanelerin yönetici kadrolarının bireysel çıkarlarına alet edilmemelidir. Hükümetlerin siyaset kültürüne, tüm kamu kuruluşlarında olması gerektiği gibi, kütüphanelerde yapılacak atamalarda da her şeyden önce mesleki liyakatin ve başarının esas alınması yerleşmelidir.
3. Kütüphane'de, bilgisayar sisteminin çökmesiyle ortaya çıkan sorunların ve bunlara eklenen yenilerinin sistematik bir biçimde çözümü için nelerin, niçin yapılması gerektiğini gösteren yakın ve uzun vadeli yazılı bir planın uygulamaya konulmadığı da anlaşılmaktadır. Bunun bir yönetim sorunu olduğu ve yalnızca Beyazıt Devlet Kütüphanesi yönetimini değil, Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü kanalıyla, yaşanan sorunların daha çok izleyicisi olarak kalan Kültür ve Turizm Bakanlığı'nı da bağladığı belirtilmelidir.

Beyazıt Devlet Kütüphanesi örneğinden yola çıkılarak görülen odur ki, Kültür ve Turizm Bakanlığı, kendisine bağlı halk kütüphanelerinde, bibliyografik bilginin e-ortamda erişilebilir kılınmasını verimlilik ve bütünsellik gözeterek henüz gerçekleştirememiştir. T.C. Basma Yazı ve Resimleri Derleme Müdürlüğü, hâlâ halk kütüphaneleri bilgisayar sisteminin içinde yer almamaktadır. Oysa, ülkemiz koşullarında yerli yayınlar için iş akışının başı olan bu müdür-

lükçe derlenen her eserin, basit düzeyde kataloglanarak İskenderiye Yazılımı'na girilmesi, yalnız Beyazıt Devlet Kütüphanesi'nde değil, sisteme bağlı tüm birimlerde iş gücünden ve zamandan, dolayısıyla maliyetten tasarruf sağlayacaktır.

4. Kütüphane'de meslek elemanı istihdamında istikrarlı bir yaklaşım yoktur. Meslek elemanı yerine, lise ve üniversitelerin değişik bölümlerinden mezun personelin istihdamına ağırlık verilmiştir. Mevcut personel de, kitap dermesindeki dokuz yıllık açık düşünülecek olursa, **verimsizdir**. Bu verimsizliği ortadan kaldıracak bir yönetim yaklaşımına gerek vardır.
5. Kütüphane'de 21 yıl önce olduğu gibi, bugün de halka **güncel bilgi** sunulamamaktadır. İşlemleri ister geleneksel yöntemle, isterse makine ile yapıyor olsun, **yayın türü ayrımı** olmaksızın genel bir bibliyografik erişim sorunu vardır. Erişim sorunu, kitaplarda doruk noktasındadır. 2003 yılı sonu itibarıyla son 16 yılda derlenen kitapların ancak % 38'ine erişim sağlanabilmektedir. İzlenen süreli yayın sayısının bilinmediği Kütüphane'de, işlenmeyi bekleyen süreli yayın, yerel ve ulusal gazete ve afiş yığınları vardır.
6. Kitaplardaki birikmiş işin, başlıklar bırakılıp **en yeni derlemeden** başlayarak eritilmesi için ayrı bir ekibin kurulması, bu ekibin günlük iş akışının başka bir alanında görev almaması, özellikle yapılan işin matematikleştirilmesi, dolayısıyla kişilerden beklenen verimin açıkça ortaya konulması ve bunun sıkı takibi gereklidir. Bir kişinin günde en fazla 50 kitabın kataloglamasını yapacağı varsayılsa, Ankara Adnan Ötügen İl Halk Kütüphanesi'nin bibliyografik kayıtlarından yararlanılarak yapılacak bir eşleştirmeye bir kişinin günde en az 100 künyelik bir performans göstermesi gereklidir. Beş kişi günde 500 künye ile 160 günde 80.000 kayıt yapabilir. Böylece dermedeki boşluk en az sekiz ayda ortadan kaldırılabilir.
7. 1988 yılında yeni binasına taşınan bu kütüphanenin, 1999 Körfez Depremi'nde zarar gören okuma salonu hâlâ kullanılamaz durumdadır. Depolarına, hem Millet Kütüphanesi ile Hakkı Tarık Us Kütüphanesi'nin dermeleri katıldığı, hem de derme yönetimi gerçekleştirilemediği için kütüphanede yer sorunu yaşanmaktadır. Kaldı ki, kendi dermesinin erişim sorunlarını henüz çözemeyen bir kütüphaneye, Hakkı Tarık Us Kütüphanesi dermesinin sorumluluğunun verilmesi ayrı bir yanıltır. Yer sorununun çözümü için başlangıç olarak kütüphane dermesinde yapılacak ciddi bir ayıklamaya acilen gerek vardır. Fazla nüsha süreli yayınlardan ve politika belirlenmeden kabul edilmiş olan bağış eserlerden işe başlanabilir. Dermenin bibliyografik denetimi sağlanana kadar kütüphaneye bağış eser alınmamalı, sonrası için de mutlaka bir bağış

politikası belirlemelidir. Kütüphane'ye, derlemeyle gelen yayınların, bir de Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü tarafından satın alınıp gönderilmesinden vazgeçilmelidir. Aynı uygulamaya diğer derleme kütüphanelerinde de son verilmelidir. Öte yandan İstanbul'da tüm halk kütüphanelerinin ortak kullanacağı bir “az kullanılanlar deposu (ara depo)”, hem yer sorununa uzun vadede çözüm getirecek, hem de okura işlek kütüphane dermeleri ile hizmet sunulabilecektir.

8. 2527 sayılı Basma Yazı ve Resimleri Derleme Kanunu, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'na getirilen 5. ek madde ile güncellenememiştir. 5846 sayılı yasanın 5. ek maddesinin, herhangi bir yönetmeliğe gerek bırakmaksızın yasa gücünde yeniden gözden geçirilmesi doğru olacaktır. Ayrıca, yasa güncellenene kadar, Türkiye'nin ISBN ajansı olan Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü'nün, ISBN ve ISSN numarası verdiği eserlerden Derleme Müdürlüğü'nü düzenli olarak bilgilendirmesi, derleme kaçağı takiplerini kolaylaştıracaktır.

Kaynakça

- Alpay, Meral ve Safiye Özkan. (1982). *İstanbul kütüphaneleri*. İstanbul: [Ünal Matbaası]
- Alpay, Meral. (1976). *Harf devriminin kütüphanelerde yansıması*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi.
- Alpay, Meral. (1990). “Türkiye’de milli kütüphane”, *Kütüphane: dünü yarına bağlayan köprü içinde*. (238-240). İstanbul: Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi.
- Ayvazoğlu, Beşir. (2003). “Beyazıt Devlet Kütüphanesi”, *Dünden bugüne Tercüman*. (31.7.2003.s.17).
- Çavdar, R. Tuba. (1995) *Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Kadar Osmanlı Kütüphanelerinin Gelişimi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) İstanbul: İstanbul Üniversitesi. “Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun”, *T.C. Resmi Gazete* (25400, 12.3.2004)
- Çetin, Atilla. (1984). “İstanbul’da Kütüphane-i Umumi kurulması hakkında H.1287/1870 tarihli tipik bir belge”, *Beyazıt Devlet Kütüphanesi 100 yaşında içinde*. (119-124). İstanbul: Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi.
- Duman, Hasan. (1984). “Beyazıt Devlet Kütüphanesinin dünü-bugünü-geleceği”, *Beyazıt Devlet Kütüphanesi 100 yaşında içinde*. (1-22). İstanbul: Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi.
- Ersoy, Osman. (1965). “İstanbul Hürriyet Meydanı ve yerli kütüphaneler”, *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni* 14 (1-2):1-6.
- Ersoy, Osman. (1993). “Kütüphanecilik kurallarında esneklik”, *Jale Baysal’a armağan içinde*. (95-97). Yay.Haz. Hasan S. Keseroğlu. İstanbul: Yapı Tasarım-Üretim.
- “Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesine ilişkin kanun” *T.C. Resmi Gazete*, (24335 (Mükerrer), 3.3. 2001)
- Gökçe, Kemal. (1984). “Önsöz”, *Beyazıt Devlet Kütüphanesi 100 yaşında içinde (III-IV)* İstanbul: Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi.
- Gökman, Muzaffer. (1956). *Bayezit Umumi Kütüphanesi*. İstanbul: Maarif Vekaleti.

- Gökman, Muzaffer. (1977). *Kitaplar arasında 44 yıl Muzaffer Gökman'ın anıları, gözlemleri ve eleştirileri*. Yay.haz. Remzi Kırık. İstanbul: Eğitim-Öğrenci Yayınları.
- Gökman, Muzaffer. (1984). "Kitabın zaferi", *Beyazıt Devlet Kütüphanesi 100 Yaşında içinde*. (23-31). İstanbul: Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi.
- Keseroğlu, Hasan. (1990). "Kütüphanelerin amaçları erekleri ve Beyazıt Devlet Kütüphanesi", *Prof. Dr. Osman Ersoy'a Armağan içinde* (90-99) Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği.
- Kocaman, Şerafettin. [2002]. *Beyazıt Devlet Kütüphanesi*. Çoğaltılmış metin.
- Mercanlıgil, Muharrem D. (1956). "Beyazıt Umumi Kütüphanesi vesilesiyle", *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*. 5(2):167-171.
- Pakin, Erol. (1984). "Ulu bir çınarın gölgesinde" *Beyazıt Devlet Kütüphanesi 100 yaşında içinde* (65-68) İstanbul: Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi.
- Parmaksızoğlu, İsmet. (1964). "Kütüphaneler ve evrim" *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*. 13(1-2): s.1-4.
- Polat, Çoşkun. (1999). "21.yüzyıla girerken ülkemizde derleme sorunu" *Bilginin serüveni: Dünyü, bugünü ve yarını: Türk Kütüphaneciler Derneği'nin 50 yılı uluslararası sempozyum bildirileri 17-21 Kasım 1999, Ankara içinde*. (579-571) yay.haz. Özlem Bayram... [ve başkaları] Ankara:TKD,1999.
- "PULMAN-XT Türkiye ulusal toplantısı sonuç bildirgesi" *Bilgi toplumuna doğru halk kütüphaneleri: PULMAN-XT Türkiye ulusal toplantısı sonuç raporu, 16-19 Kasım 2002, Milli Kütüphane. Ankara içinde*.(121-122).Yay.haz. Bülent Yılmaz. Ankara: Ankos, Türk Kütüphaneciler Derneği.
- Soysal, Özer. (1973). *Cumhuriyet öncesi dönem Türk kütüphaneciliği: sosyo-ekonomik yapı üzerine bir araştırma*. Ankara, 1973. (Yayınlanmamış Doçentlik Tezi) Ankara, Ankara Üniversitesi.
- Soysal, Özer. (1987). "XIX.yy sonlarında 'Türk ulusal kütüphanesini kurma girişimleri' *Türk Kütüphaneciliği*.11(1):9-16.
- Soysal, Özer. (1998). *Türk kütüphaneciliği: geleneksel yapı'dan yeniden yapılanış'a*. c.1. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı, Kütüphaneler Genel Müdürlüğü.
- T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü halk kütüphaneleri yıllık istatistik formu:[*Beyazıt Devlet Kütüphanesi*](2003)(çoğaltılmış metin)
- [T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Basma Yazı ve Resimleri Derleme Müdürlüğü, *Derleme istatistiği*] (tarih yok) İstanbul: Derleme Müdürlüğü. (çoğaltılmış metin)
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı. *Kütüphaneler Komitesi Raporu* (1961). Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Tavacı, Yusuf. (1991). "Bugünün Beyazıt Devlet Kütüphanesi", *Kütüphane-enformasyon-arşiv alanında yeni teknolojiler ve TÜRKMARCO sempozyumu bildiri metinleri:1-4 Ekim 1991 Beyazıt Devlet Kütüphanesi içinde*.(350-351).Yay. Haz. Hasan Keseroğlu. İstanbul: Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi.
- Tonta,Yaşar. (2003). "Dijital hizmetlere ve kaynaklara erişim" *Bilgi Toplumuna doğru halk kütüphaneleri:PULMAN-XT Türkiye ulusal toplantısı sonuç raporu, 16-19 Kasım 2002, Milli Kütüphane. Ankara içinde*.(103-108).Yay. haz. Bülent Yılmaz. Ankara: ANKOS, Türk Kütüphaneciler Derneği.
- Üçdal, Erol. (1991). *Beyazıt Devlet Kütüphanesi bilgisayar otomasyonu ve yazılımı*", *Kütüphane-enformasyon-arşiv alanında yeni teknolojiler ve TÜRKMARCO sempozyumu bildiri metinleri: 1-4 Ekim 1991 Beyazıt Devlet Kütüphanesi içinde*. (352-354). Yay. Haz. Hasan Keseroğlu. İstanbul: Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi.
- Üstün, Ayşe. (2000). *Halk Eğitimi ve Halk Kütüphaneleri*. İstanbul: (Berdan Matbaası).
- Yılmaz, Bülent. (1998) "Halk kütüphaneleri-okul kütüphaneleri arasında işbirliği ve Türkiye'de durum", *Türk Kütüphaneciliği* 12(2):110-130